

Argos Typou
Από το 1911

Εταιρεία Διαχείρισης
Αποκομμάτων Τύπου

Πηγή: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ημερομηνία: 17/5/2002
Σελίδα: 12

■ Βιοί Καισάρων, χραιοί ως ιστορική πηγή

Ρωμαίοι αυτοκράτορες με ...τουρμπάνια;

Πάντα στην Ελλάδα προβάλλεται η έκδοση ενός βέλτερου τύπου οιοδήποτε έργου, κι ακόμη σπανιότερα ασκούνται μαζί του οι κριτικές. Το σύμβολο πάθος του αναγνωστικού κοινού εξαντλείται συνήθως με τον πρώτο τόμο και η οποία «συνέχεια» ή «τέλος» πέφτουν στο κενό της οδωφορίας. Είσι μ' αρχική καθυστέρηση πήραμε είδηση την κυκλοφορία της μετάφρασης του Β' μέρους του Σουπτανιόζ, από τον Ν. Πετροκέλε.

Η αλήθεια είναι πως η λατινική φιλολογία έχει από χρόνια περνώσει στον τόμο μας, και πολλοί σημαντικοί συγγραφείς παραμένουν άγνωστοι, αφού μεταφράσεις τους δεν υπάρχουν, και μανά Λατινικά, για να μπορούσαν ν' αναχθούν στα πρωτότυπα, δεν κατέκριν ούτ' οι τελευταίοι των Πανεπιστημίων. Το πρόβλημα θεωρείται «δεκατέρων» στις θεωρητικές σελίδες κι οι φοιτητές προσπαθούν ν' αποφεύγουν το σκόπελο, βασικαλιζόμενοι πως «τέτοια στο όθρομ τους ποτέ τους δεν θα βρουν» απ' τα σηνιάμ που θα εξεραλισούν το πολιτικό πτυχίο. Καλόδεχομεν λοιπόν, και' αρχικά, κάθε προσπάθεια να απάσει ο πήγος...

Στα βιβλιοκρίσια που 'χε διαρραστεί για τον Α' τόμο 4 είχα σημειώσει η άκαμψη γλώσσα της μετάφρασης και, παράλληλα, είχαν επιστημονικά ορισμένα λάθη στην απόδοση του λατινικού κειμένου, που περιόριζαν μοιραία τη φιλολογική αξιοπιστία της έκδοσης.

Τώρα, τέσσερα χρόνια μετά, ερωτώμε να δούμε αν τα λόγια εκείνα πιάσαν τόπο. Η γλώσσα δεν παρουσιάζει καμιά αισθητή βελτίωση. Σίφωτα γενικά, ακολουθεί άκριτα το πρωτότυπο, παραμένοντας στα επίπεδα εμπλεμμένης φρο-

ντιστρακικής άσκησης, και συχνά ενσταλόν φροσεις που δεν έχουν λειανθεί επικριώς ή περιτολογούν. Στη σελ. 210, λ.κ., μιλώντας για τις καισοτροφές που γίναν επί Τίτου, αναφέρει μεταξύ άλλων την: «έκρηξη του όθρου Βεζούβιος στην Καμπανία, και μια ποικιλία στη Ρώμη που διάρκασε τρεις ολόκληρες μέρες κι άλλες τόσες νύκτες». Μο επιτέλους, τόσο άγνωστος είναι ο Βεζούβιος, κι ο προσδιορισμός «όθρος» αποάνω; (Πώς θα φανόναν μια δημοσιογραφική α-ντιπόκριση από την κοροφή του... «όθρου Πάρναξος»;) Κι ύστερα, εκείνες τις «τρεις νύκτες», τι τις πόδελε; «Τρεις μέρες και τρεις νύκτες», στέκει! Αν όθρος πεις: «τρες ολόκληρες μέρες», τότε οι νύκτες περιπεύουν... (Είναι πάρο να ε-ξηγησίμ: τους κανόνες καλλιπέας?)

Ο επιστήμονας μελετητής, ωστόσο, θα παρακίμνει τα γλωσσικά μικροελαττώματα, απαιτώντας πρωτίστως ακρίβεια στην απόδοση. Όμως ούτ' αυτός θα μείνει ικανοποιημένος διαβεβαιώντας στη σελ. 118 πως πάνω στη σομοκρήνη του Νέρωνα «έθεσανος θεμός της Σελίνης». Γιατί, αν αναφέρεται στο πρωτότυπο, δε θα βρει παρά έναν βομό «φραγμένον από πέτρα της ετροσκυτικής πόλης Luna» (Lunensis ara). Μια α-βάσι οριστικά άρκεσε για να παραστρέψει το μεταφραστή σ' απιτυλά μονοπάτια του... ψευγοριού, ενώ απλή παραβολή με τη γαλλική μετάφραση των εκδόσεων Belles-Lettres, ή την αγγλική των Loeb, θα 'χε αποσοβήσει το λάθος. Στη σελ. 88 πάλι, δίχως ίχνος ιστορικής κρίσης, γράφεται πως σε κάμπο δέητο του Νέρωνα εβθείτικος ένα αρμόιο ποσό για να μοιραστούν στους συνθαυρούμεν... «τουρμπάνια!» Μα, Τουρκικός

ποός ήταν ο Νέρων, ή Ινδός μακρογιάς; Γιατί Ρωμαίους με τουρμπάνια βυσκελεύεται κανείς να φανταστεί... Ένας στοιχειώδης καιρικήμένος αρχαιολογικός θακρίνει πως το κείμενο μιλάει για «κουρβάνια» ή «εθιοπία», που τόσο συνήθισαν Έλληνες και Ρωμαίοι στα συμπόσιά τους... Κι εβώ, α-νιστόρφος, τι ζημιά την έκανε ακριβώς η αγγλική μετάφραση των Loeb, όπου ανακάλυψαμε επί λέξει αναφερόμενα τα «turban». Ήσαν ανάγκη ακονία να υιοθετίσει ο Έλληνας μεταφραστής τις αστοχες των Εγγλέζων;

Βέβαια, μερικά λάθη δεν θα πρέπει ν' αραιώσουν και τη συνολική κρίση για το βιβλίο. Οι 100 σελίδες των σημειώσεων, ρολόγια δεν ακούν για να καταξύν την έκδοση στις «καλλιμαμένες», καθοδηγούν ουσιά τον αναγνώστη σε πλειοψηφία περιπτώσεις. Βελτίωση προσοχή εκεί δοθεί στη ουσια-έλληνικά απόδοση των λατινικών ονομάτων όθρον και τοπωνυμίων, το Ευρετήριο έχει απούρησι τη συνθημαμένα σφάλματα και, τέλος, η τυπογραφική εμφάνιση αφήνει τις καλύτερες εντυπώσεις.

Υόσιο ερώτημα, και πρότιμο από πλειοψηφ ουσίας: Ποιος ήταν ο Σουπτανιόζ και τι αξίζει το έργο του για μας; Σύγχρονος ή λίγο μεταγενέστερος των αυτοκρατορών που ανιστορεί, δεν άφησε ίχνη πίσω του και ξέρουμε μόνο πως ήταν φίλος του Πλίνιου του Νεότερου και του Τακίτου, και για ένα διάστημα αλληλογράφος του Αδριανού. Οι «Βιοί των Καισάρων» του, ιδιαίτερα των παρακματικών, στο δεύτερο αυτό τόμο περιέχουν αρκετά κοιτοσομάλια, από κείμενα που α-ρέσουν πάντα. Φαίνεται πως όντλησε, βέβαια, υλικό κι από επίσημες πηγές, συλλογές εγγράφων, επιστολές κ.λπ., αλλά η συγγραφή του πόρου απέχει της καθαυτού ιστορίας.

Μένει στην επιφάνεια, προσκαλλίται στα πρόσωπα και την ηθική τους κυρία βίασση, χωρίς να καταφέρνει ποτέ ν' αναχθεί σε ανώτερες όψεις. Αν πάλι τόλμαγε κανείς να τον συγκρίνει με το συνδεδερό του, βιογράφο επίσης (κι ό-χι ιστορικό), τον αριστοτέχνη Πλούταρχο, θα διαπίστωνε α-μέσως πως οι δικόι του «Βιοί» παραμένουν συμπλήρωμα, δικ-ος σκελετός και δικας βασική ιδέα που να δίδεται την παρομοίωση κάθε μορφής. Αν πεις και για το «Περί επιφανών ανθρώπων» (είδος Ιστορίας της Λατινικής Φιλολογίας και Λογοτεχνίας), εκεί θα περιοριστείς σε έσπες βιογραφικές απο-μειώσεις για τους δημοφιλέστερους ρήτορες, γραμματικούς και ποιητές, χωρίς ποτέ να εκσπαρεί στην ουσία του έργου τους.

Χρήσιμος σαν ιστορική πηγή για τους ερευνητές, ο Σουπτανιόζ παραμένει ανιστόρος στην αντίληψη, ισοπέδος, δικας εβάρσεις. Αν βούθγαγε λίγο περισσότερο κι η μετάφραση... Αν είχαν λιφθεί υπ' όθνη οι προ τετρακίας ουσώσεις...

ΣΟΥΤΙΡΙΑΔΗΣ
ΕΤ ΤΟΜΟΣ
Οι Βιοί των Καισάρων
(Κλαύδιος - Νέρων - Γάιος - Ούλιαν - Βεττέ-
λιος - Βεσποσιανός - Τίτος - Δομντιανός)
Περί επιφανών ανθρώπων
ΕΞΑΤΟΜΗ ΜΤΡΦ. ΣΧΟΛΙΑ:
ΝΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΚΕΛΕΣ
-ΜΕΡΟΣΙΚΟ ΕΡΓΟΝ
ΕΦΗΜΕΡΙ ΤΡΑΠΕΖΗΣ-
ΣΕΛ. 438